

Παρηγορητική Φροντίδα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Μήνυμα Συντακτικής Επιτροπής

Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί φίλοι

Οι ευχές μας για υγεία, ειρήνη, χαρά, ευτυχία, να σας συντροφεύουν όλο το 2009.

Ο απολογισμός της χρονιάς που πέρασε, ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητικός για τους εκπροσώπους και τα μέλη της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.

Οι προτάσεις της Εταιρείας προς το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την οργάνωση του «Σχεδίου δράσης για τον καρκίνο», συνέβαλαν καθοριστικά ώστε να ανατείνουν οι πρώτες θεσμοθετημένες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της παρηγορητικής φροντίδας στη χώρα μας.

Τα Επιστημονικά Συμπόσια και οι Ημερίδες που πραγματοποιήθηκαν στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας με σκοπό την ενημέρωση και την εξάπλωση της ιδέας της παρηγορητικής φροντίδας, ως βασικού ανθρώπινου δικαιώματος, απέδωσαν καρπούς. Αξιόμαχοι συνάδελφοι, ενεργά μέλη της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α, συνεργάστηκαν με ευαισθητοποιημένους επαγγελματίες υγείας για την εκπόνηση σχεδιασμού υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας. Σύντομα αναμένεται να ανακοινωθεί η λειτουργία μιας τέτοιας υπηρεσίας στην ευρύτερη περιοχή της Βοιωτίας.

Το πρόσφατο Συνέδριο Περιφερειακής Αναισθησίας, Θεραπείας Πόνου και Παρηγορητικής Αγωγής (Κύπρος, Νοέμβριος 2008), με την πανθομολογημένη επιτυχία του, άνοιξε διαύλους συνεργασίας με τους Κύπριους συναδέλφους μας. Η παρουσία καταξιωμένων ομιλητών, Ελλήνων και ξένων, εξασφάλισε την ενεργό συμμετοχή των συνέδρων.

Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Παρηγορητικής Φροντίδας (EAPC), Lukas Radbruch, αναφέρθηκε στην κατάσταση της παρηγορητικής φροντίδας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στην εκστρατεία για την καθιέρωση κοινής γλώσσας, κοινού πλαισίου ηθικής και κοινών στόχων, όπως είναι η **πρόσβαση στο φάρμακο, η εκπαίδευση, η ποιότητα της φροντίδας, η έρευνα**.

Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Εταιρειών Πόνου, καθηγητής G. Varrassi,

- Υπογράμμισε την ανάγκη διδασκαλίας της Αλγολογίας σε όλα τα επίπεδα της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Επισήμανε ότι σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς η «πλέον στοχευμένη εκπαίδευση στην αντιμετώπιση του πόνου πραγματοποιείται στα πλαίσια της Αναισθησιολογίας»
- Τόνισε τα οφέλη που προσπορίζονται οι άνθρωποι που πονούν όταν, τόσο η Αλγολογία όσο και η Παρηγορητική φροντίδα ασκούνται από εξειδικευμένους αναισθησιολόγους.

Η Διευθύντρια Πολιτικής και Υπηρεσιών Υγείας RAND Ευρώπης Κα Ε. Χατζηανδρέου, παρουσίασε τα αποτελέσματα πρόσφατης οικονομικής μελέτης, που έγινε στην Αγγλία, και από την οποία προκύπτει ότι:

- Η ανάπτυξη και εξάπλωση των υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας μπορούν να μειώσουν τις δαπάνες που αφορούν στη φροντίδα ασθενών με νοσήματα τελικού σταδίου.
- Ένα οργανωμένο δίκτυο παρηγορητικής φροντίδας εκτός από τα οικονομικά οφέλη, βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ασθενών, ανταποκρίνεται στην επιθυμία τους να περιθάλπονται στους χώρους προτίμησής τους (το 50-70% προτιμούν να αντιμετωπιστούν στο σπίτι τους), και συμβάλλει στο θεμελιώδες πανανθρώπινο δικαίωμα του αξιοπρεπούς θανάτου.

Αγαπητοί φίλοι, γνωρίζουμε και γνωρίζετε ότι ο δρόμος για την ανάπτυξη αξιόπιστου, οργανωμένου, αποτελεσματικού δικτύου παρηγορητικής φροντίδας στη χώρα μας είναι μακρύς και επίπονος.

Ωστόσο, κάθε θετικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση χαιρετίζεται και υποστηρίζεται με θέρμη από τα μέλη της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α. Τα μέλη, που για μια ακόμη φορά, από τις σελίδες του εντύπου τους, θέτουν στη διάθεση των υπευθύνων, τη γνώση, την εμπειρία, το πάθος τους.

Με συναδελφικούς και φιλικούς χαιρετισμούς,
Για τη Συντακτική Επιτροπή,

Ασπασία Οικονόμου
Υπεύθυνη Έκδοσης

Μήνυμα Προέδρου ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.

Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί φίλοι

Το 2009 ξεκίνησε για την Εταιρεία μας με την κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας, που συνδυάστηκε με την παρακολούθηση της θεατρικής παράστασης, «Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου», στο Θέατρο Βασιλάκου.

Τριακόσιοι σαράντα έξη φίλοι είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν μια από τις καλύτερες παραστάσεις της χρονιάς, με την εκπληκτική ερμηνεία της κας Μεντή.

Μας συγκίνησε που το φλουρί της πίτας μας κέρδισε συγγενής καρκινοπαθούς που υποστηρίζεται από την ομάδα Παρηγορητικής Φροντίδας του Αρεταίειου Νοσοκομείου.

Και αυτή τη χρονιά, όπως και τις προηγούμενες, θα προσπαθήσουμε με το ίδιο αμείωτο πάθος να αναδείξουμε το πρόβλημα της έλλειψης υπηρεσιών Παρηγορητικής Φροντίδας στη χώρα μας και θα αγωνιστούμε για την οργάνωση και ανάπτυξη αυτών των υπηρεσιών.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ – ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΣΘΕΝΩΝ (ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.)

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΑΡC
ΜΕΛΟΣ ECEPT

Ξεφίου 7, Αθήνα 11471

Τηλ. 210-6457878

Fax 210-6421710

www.grpalliative.org

email:info@grpalliative.org

Δ.Σ. ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α

Πρόεδρος: Αθηνά Βαδαλούκα

Αντιπρόεδρος: Ιωάννα Σιαφάκα

Γραμματέας: Διονύσιος Δίπλας

Ταμίας: Φωτεινή Κωνσταντάκη

Αν. Ταμίας: Μαρία Κοκολάκη

Μέλη: Ευνομία Αλεξοπούλου Βραχνού
Εριφύλλη Αργύρα
Χρυσούλα Καραναστάση
Καλλιόπη Παναγιωτάκη

Επίτ. Πρόεδρος: Βασιλική Χειμωνίτση-Κυπρίου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Υπεύθυνος Έκδοσης: Ασπασία Οικονόμου

Μέλη: Ευνομία Αλεξοπούλου Βραχνού
Διονύσιος Δίπλας
Χρυσούλα Καραναστάση
Μαρία Κοκολάκη
Ελένη Μόκα
Καλλιόπη Παπαϊωάννου

Για το σκοπό αυτό οργανώνουμε συνέντευξη Τύπου στις 18 Φεβρουαρίου 2009 στο Ξενοδοχείο «Μ. Βρετανία» στην Αθήνα, στις 12:30 μ.μ. Τη συνέντευξη θα τιμήσουν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος της ΕΑΡC, καθηγητής L. Radbruch, καθώς και ο Πρόεδρος της EFIC, G. Varrassi

Έχουν προσκληθεί επίσης ο Υπουργός Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης κ. Δ. Αβραμόπουλος, η βουλευτής του ΚΚΕ, κα. Λ. Κανέλλη, ο υπεύθυνος Τομέα Υγείας του ΠΑΣΟΚ, κ. Η. Καρανίκας, και ο βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ, κ. Α. Λεβέντης.

Την ίδια ημέρα στις 7 μ.μ., στον ίδιο χώρο, θα πραγματοποιηθεί η Επιστημονική Συνάντηση «Γνωριμία με την Παρηγορητική Φροντίδα: 7ος κύκλος.

Θα συζητηθούν καθημερινά κλινικά προβλήματα που απασχολούν επαγγελματίες υγείας όπως, η θεραπεία της δυσκοιλιότητας μετά από χρήση οπιοειδών και η διαχείριση του παροξυσμικού πόνου.

Το «Algos 2009», κορυφαία επιστημονική συνάντηση που οργανώνεται από το παγκόσμιο Ινστιτούτο Πόνου (WIP) και υποστηρίζεται από την ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α., θα λάβει χώρα στη Μύκονο, 18-21 Ιουνίου 2009, με τη συμμετοχή διεθνούς φήμης επιστημόνων.

Αγαπητοί φίλοι,

Μέχρι στιγμής αισθανόμαστε ότι είστε συνοδοιπόροι στις προσπάθειές μας. Μη μας αφήνετε μόνους! Στηριζόμαστε και επενδύουμε στη βοήθειά σας. Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα της Εταιρείας και μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μας.

Με τις καλύτερες ευχές για τη νέα χρονιά

Α. Βαδαλούκα
Πρόεδρος ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.

Στην Ιταλία, όπως και στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης, η εκπαίδευση των ειδικών στην Αλγολογία πραγματοποιείται στις Ιατρικές Σχολές, καθώς και μέσω Μετεκπαιδευτικών Προγραμμάτων, που απευθύνονται σε επαγγελματίες Υγείας. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η βασική εκπαίδευση διαφόρων ειδικών, η περαιτέρω εξειδίκευση των ήδη ειδικευμένων, αλλά και η κατάρτιση των νοσηλευτών που απασχολούνται στους αντίστοιχους τομείς, ούτως ώστε να επιτυγχάνεται η προώθηση της ποιότητας στην καθημερινή πρακτική. Με το πέρασμα της εκπαίδευσης, ο Αλγολόγος είναι σε θέση να οργανώσει τις κατάλληλες δομές για την αντιμετώπιση των ασθενών που πονούν.

Στις περισσότερες χώρες, δεν υπάρχει επίσημη εξειδίκευση στον Τομέα της Αλγολογίας. Έτσι, οι επιστημονικές εταιρείες υπογραμμίζουν την ανάγκη διδασκαλίας της σε όλα τα επίπεδα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Η δέσμευση για επαρκή εκπαίδευση επιτρέπει την οριοθέτηση, ανάπτυξη και προώθηση συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων, ώστε οι κλινικοί να αποκτούν εμπειρία στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν κατά τη θεραπεία των ασθενών που πονούν. Τα ιταλικά πανεπιστήμια ήταν από τα πρώτα που θέσπισαν την υποχρεωτική διδασκαλία 20 ωρών Ιατρικής του Πόνου, στα πλαίσια του μαθήματος της Ανασθησιολογίας. Το υποχρεωτικό αυτό μάθημα, το οποίο διδάσκεται και στους γενικούς γιατρούς, περιλαμβάνει τα ακόλουθα θέματα:

1. ο πόνος ως βιολογικό φαινόμενο
2. εκτίμηση του ασθενούς που πονά
3. πόνος που αφορά συγκεκριμένες περιοχές του σώματος
4. θεραπεία του πόνου
5. ο πόνος ως πρόβλημα της δημόσιας υγείας

Η Αλγολογία φαίνεται να έχει κερδίσει αρκετό έδαφος στο χώρο δραστηριοποίησης των Ανασθησιολόγων. Πρακτικά όμως, ο χρόνος που αφιερώνεται στο πεδίο αυτό, δεν αρκεί για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων. Χρειάζονται περισσότεροι Αλγολόγοι, διότι οφείλουμε σεβασμό στους ασθενείς που πονούν. Στην Ιταλία υπάρχει ειδική επιτροπή που ασχολείται με τα δικαιώματα των ασθενών, η οποία μεταξύ άλλων διακηρύσσει:

1. το δικαίωμα στη σωστή διάγνωση και την επαρκή θεραπεία
2. το δικαίωμα στην εξειδικευμένη αντιμετώπιση. Σε περίπτωση ένδειξης των αναγκαίων δομών, ο ασθενής θα πρέπει να παραπέμπεται σε κατάλληλα εξειδικευμένα κέντρα
3. το δικαίωμα σε επαρκή και αποτελεσματική θεραπεία

Για τους λόγους αυτούς, η Αλγολογία θα πρέπει να αποτελεί μέρος της βασικής αλλά και της πολιτιστικής εκπαίδευσης όλων των γενικών γιατρών. Με βάση τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς η πλέον στοχευμένη εκπαίδευση στην αντιμετώπιση του πόνου πραγματοποιείται στα πλαίσια της Ανασθησιολογίας.

Οι δυσχέρειες που προκύπτουν κατά την αντιμετώπιση των ασθενών που πονούν στη χώρα μας (Ιταλία), δίνουν μία παραμορφωμένη εικόνα της πραγματικής αφοσίωσης με την οποία οι Αλγολόγοι επικεντρώνονται στην έρευνα, την εκπαίδευση, την κλινική αντιμετώπιση και την επαγγελματική πρακτική. Κατά γενική ομολογία υπάρχει ανάγκη ριζικής αλλαγής στη στάση και τη συμπεριφορά των επαγγελματιών υγείας, αλλά και των πολιτών που απολαμβάνουν τις υπηρεσίες υγείας. Η μέτρηση της έντασης του πόνου, με τις γνωστές κλίμακες, θα πρέπει να συγκαταλέγεται στην καταγραφή των λοιπών ζωτικών σημείων, ενώ ο χρόνιος πόνος θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αυτό-

νομη νόσος και όχι ως σύμπτωμα.

Τον Απρίλιο του 2006 συντάχθηκε μία επιστολή από μερικές από τις πλέον σημαίνουσες επιστημονικές εταιρείες προς το Υπουργείο Υγείας της Ιταλίας. Το διάβημα αυτό αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της ενεργού προσπάθειας για αφύπνιση των Οργανισμών και της κοινής γνώμης. Μέσω της επιστολής αυτής ζητήθηκε να καλυφθεί το κενό στην αντιμετώπιση του Πόνου, το οποίο προκαλεί αποσταθεροποίηση της ιταλικής ιατρικής. Ζητήθηκε η θέσπιση του γνωστικού αντικείμενου εκπαίδευσης στην Αλγολογία, σε συνεργασία με το Υπουργείο Πανεπιστημίων και Έρευνας. Επίσης ζητήθηκε η επίσημη αναγνώριση της ειδικότητας της Θεραπείας του Πόνου, η ένταξη της στις δομές υγείας και η δημιουργία ειδικών κλινικών νοσηλείας, όπως ισχύει και για τις υπόλοιπες ειδικότητες της Ιατρικής.

Πολλοί από τους Αλγολόγους που μετέχουν σε ανάλογες επιστημονικές εταιρείες υπογράμμισαν την ανάγκη συντονισμού ως προς τη θεραπεία των χρόνιως πασχόντων ασθενών. Έτσι προωθήθηκε η σύνταξη της Διακήρυξης της Βενετίας, η οποία υπογράφηκε από εκατοντάδες κλινικούς γιατρούς και ειδικούς του Πόνου, και η οποία αφορά σε 12 εκατομμύρια χρονίως πασχόντων ασθενών. Σκοπός της Διακήρυξης είναι να ασκηθούν πιέσεις στους ιθύνοντες, ώστε:

- ➔ ο χρόνιος πόνος να αναγνωριστεί ως νόσος της κοινωνίας
- ➔ τα φάρμακα τα απαραίτητα για τη θεραπεία του πόνου να είναι άμεσα διαθέσιμα και το κόστος τους να καλύπτεται από τα ασφαλιστικά ταμεία
- ➔ να εγκριθούν κονδύλια για την προώθηση της έρευνας
- ➔ να σχεδιασθούν εκπαιδευτικά προγράμματα

Οι μεγαλύτερες επιστημονικές εταιρείες, τόσο στην Ιταλία, όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη μάχονται ενάντια στον Πόνο. Στην Ευρώπη δεν υφίσταται «Είδικός στη Θεραπεία του Πόνου». Επίσης ακόμα υπάρχει η αντίληψη ότι ο πόνος είναι αναπόφευκτος και πρέπει να θεραπεύεται μόνο στα πλαίσια της καρκινικής νόσου. Αυτοί είναι και μερικοί από τους λόγους για τους οποίους οι Επιστημονικές Εταιρείες αποτελούνται από ειδικούς σε διάφορα πεδία, με κοινό στόχο την προώθηση της Αλγολογίας.

Τη στιγμή αυτή, η σημαντικότερη ευρωπαϊκή εταιρεία μελέτης του Πόνου, η EFIC, εξετάζει το ενδεχόμενο οργάνωσης ειδικών σεμιναρίων, που θα πληρούν τις βασικές προϋποθέσεις εκπαίδευσης στην Θεραπεία του Πόνου, χορηγώντας ανάλογα πιστοποιητικά εκπαιδευσης.

A. Επερχόμενες δημογραφικές και επιδημιολογικές εξελίξεις και αλλαγές

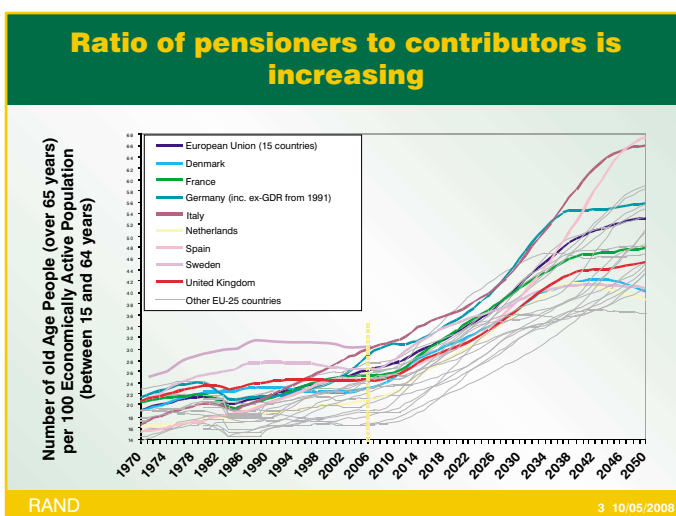
Ο εθνικός ελεγκτικός οργανισμός (National Audit Office) Αγγλίας, ανέθεσε στη RAND Ευρώπης να εκτιμήσει τις οικονομικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την φροντίδα ασθενών με νόσο τελικού σταδίου και να εξετάσει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις από την ανάπτυξη των υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας.

Το θέμα είναι ιδιαίτερα επίκαιρο στις μέρες μας για όλες τις κοινωνίες των αναπτυγμένων χωρών, που βρίσκονται αντιμέτωπες με θεμελιώδεις δημογραφικές και επιδημιολογικές αλλαγές.

Τα γραφήματα 1 και 2 δείχνουν παραστατικά αυτές τις αλλαγές, τη συνεχή άνοδο της σχέσης συνταξιούχων-εργαζομένων, καθώς και την αυξητική πορεία των δαπανών για την υγεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ), παράλληλα με την ηλικία.

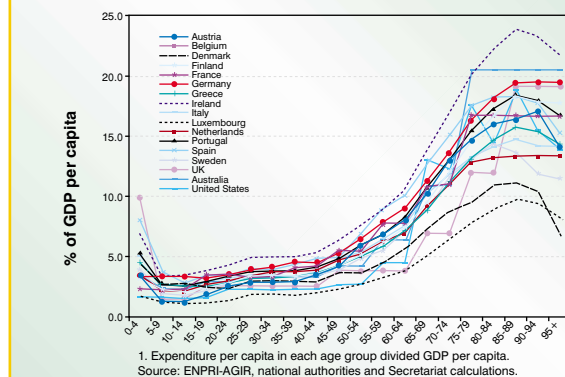
Πιο συγκεκριμένα για την Αγγλία:

- Προβλέπεται αύξηση του προσδόκιμου ζωής τα επόμενα 30 χρόνια.
- Το 2039 το προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες αναμένεται να αυξηθεί, από 78,3 που είναι σήμερα σε 82,8 έτη. Για τις γυναίκες, από 82,1 σε 86,3 έτη.
- Το 2029 θα υπάρχουν 4,3 εκατομμύρια ανθρώπων ηλικίας άνω των 85 ετών
- Σήμερα 15,4 εκατομμύρια ανθρώπων πάσχουν από χρόνια νοσήματα, τα οποία απορροφούν ένα σημαντικό ποσοστό χρημάτων που δαπανώνται για την υγεία. Έχει υπολογισθεί ότι περίπου 8 από τις 10 λίρες των συνολικών δαπανών για την υγεία, κατα-

Γράφ. 1

Δαπάνες ανά ηλικία (ως % του ΑΕΠ)

RAND

4 10/05/2008

Γράφ. 2

ναλώνονται για την περίθαλψη ασθενών με χρόνιες παθήσεις.

- Έχει εκτιμηθεί ότι από το 2002 έως το 2020 το ποσοστό των νέων καρκινοπαθών θα αυξηθεί κατά 20%
- Ποσοστό μεγαλύτερο του 25% θα πεθάνει από τον καρκίνο, ενώ,
- Η 5ετής επιβίωση από τον καρκίνο αναμένεται να αυξηθεί από 40% σε 50%
- Από τις χρόνιες παθήσεις τα καρδιαγγειακά, τα αναπνευστικά νοσήματα και ο καρκίνος, ευθύνονται για το 76% των θανάτων στην Αγγλία (γράφημα 3)
- Το 50-70% των ασθενών εκφράζουν την επιθυμία να πεθάνουν στο σπίτι. Παρά ταύτα οι περισσότεροι ασθενείς πεθαίνουν στο νοσοκομείο (ποσοστό περίπου 60%), ενώ μόλις το 19% στο σπίτι και το 5% σε κάποιο ξενώνα.
- Προβλέπεται ότι μέχρι το 2030 οι θάνατοι στην Αγγλία θα έχουν αύξηση 17%.

Η ανάλυση των επερχόμενων δημογραφικών και επιδημιολογικών εξελίξεων που αναφέρθηκαν, οδηγούν σε ενδιαφέρουσες εκτιμήσεις, όπως:

- A.** Αν το Εθνικό Σύστημα Υγείας της χώρας μπορούσε να ικανοποιήσει την επιθυμία του 70% των ασθενών για τον τόπο θανάτου, τότε τα επόμενα χρόνια οι θάνατοι στο σπίτι θα αυξάνονταν κατά 212%, με ό,τι αυτό συνεπάγεται και ως προς την ανάγκη επάρκειας των υποδομών.
- B.** Με μοναδική αλλαγή την προβλεπόμενη αύξηση των θανάτων κατά 17%, τα επόμενα 20 χρόνια, και σταθερές όλες τις άλλες παραμέτρους (θάνατοι στο νοσοκομείο 60%, στο σπίτι 19%, στον ξενώνα 5%), εκτιμάται ότι οι θάνατοι στο σπίτι θα αυξηθούν κατά 14% ενώ, οι ανάγκες για υποδομές νοσοκομειακής

και άλλης φροντίδας θα πρέπει να αυξηθούν κατά 20%.

Είναι επομένως προφανής και αναμφισβήτητη η αναγκη ανάπτυξης, εξάπλωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών υγείας.

Β. Κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση της παρηγορητικής φροντίδας

Η εμπειριστατωμένη αξιολόγηση όχι μόνο της παρηγορητικής φροντίδας αλλά και κάθε προσφερόμενης υπηρεσίας υγείας, περιλαμβάνει την τεκμηρίωση δύο παραμέτρων, της αποτελεσματικότητας και του συνολικού κόστους.

1. Η αποτελεσματικότητα της παρηγορητικής φροντίδας προσπαθεί να μετρήσει και να τεκμηριώσει, την υλοποίηση των βασικών της στόχων, όπως είναι π.χ

- Η βελτίωση των σωματικών συμπτωμάτων (πόνος, δύσπνοια, δυσκοιλιότητα, κλπ)
- Η βελτίωση της ποιότητας που σχετίζεται με τη ζωή και το θάνατο
- Η ικανοποίηση του ασθενούς και της οικογένειας
- Η αντιμετώπιση των ψυχολογικών προβλημάτων (φόβος, θυμός, λύπη, κλπ)
- Η παραπομπή σε άλλες ενδεικνυόμενες δομές/υπηρεσίες

Το έργο αυτό μόνο εύκολο δεν είναι. Μια πρόσφατη μελέτη Effectiveness of Specialized Palliative Care: A Systematic Review, δημοσιευμένη στο Journal of American Medical Association, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα μεθοδολογικά εμπόδια είναι σχεδόν ανυπέρβλητα και είναι πολύ δύσκολη η αποτίμησή της παρηγορητικής φροντίδας.

Παρ' όλα αυτά ορισμένα συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν από την αξιολόγηση άλλων μελετών που εξέτασαν συστηματικά την παροχή της παρηγορητικής φροντίδας, κυρίως στην Αμερική.

Οι μελέτες αυτές, που στην πλειονότητά τους επικεντρώνονται στον καρκίνο, τεκμηριώνουν:

- την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας ογκολογίας και παρηγορητικής αγωγής
- την αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση του πόνου και των ψυχολογικών προβλημάτων των καρκινοπαθών
- την αποτελεσματικότητα σε θέματα ικανοποίησης των ασθενών και των φροντιστών τους, βελτίωσης της επικοινωνίας σε θέματα κάλυψης πρακτικών αναγκών
- την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων για συν-

Total deaths = 502,599 England and Wales (ONS 2006 data)

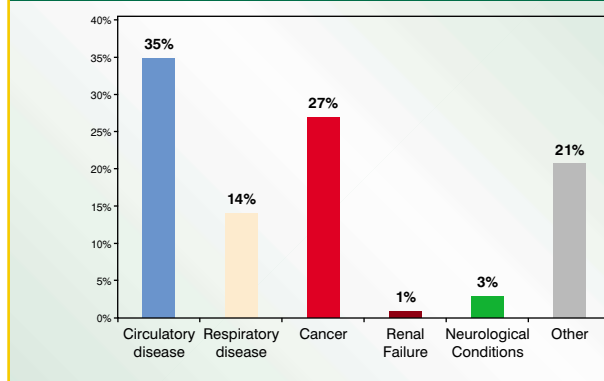

Figure: Causes of death by condition in England and Wales, 2006

Γράφ. 3

δυνασμένη, ολοκληρωμένη και συνεχή παροχή φροντίδας σε ασθενείς με καρδιακή ανεπάρκεια

Απο τις ίδιες μελέτες τεκμηριώνεται ότι:

Η παροχή ολοκληρωμένης παρηγορητικής φροντίδας σε σύγκριση με την παροχή δευτεροβάθμιας περίθαλψης, συμβάλλει στην:

- Μείωση του ποσοστού εισαγωγών και επανεισαγωγών σε νοσηλευτικά ιδρύματα
- Μείωση του χρόνου νοσηλείας
- Μείωση χρήσης/κατάχρησης Μ.Ε.Θ
- Μείωση άσκοπων εργαστηριακών εξετάσεων, φαρμακευτικών αγωγών και θεραπευτικών παρεμβάσεων

2. Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων της παρηγορητικής φροντίδας έχει τις ίδιες μεθοδολογικές δυσκολίες με την μέτρηση της αποτελεσματικότητας. Υπάρχει ωστόσο μια σύγκλιση ευρημάτων και τάσεων στην οικονομική βιβλιογραφία που τουλάχιστον για τις ΗΠΑ δείχνει πιθανή εξοικονόμηση, κατά μέσο όρο περίπου 30%. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες επιλεκτικές οικονομικές μελέτες

- ΗΠΑ, Congressional Budget Office: Για κάθε \$1 που δαπανάται μπορεί να υπάρξει εξοικονόμηση \$1,23
- Αγγλία, Marie Curie Nursing Services: Για κάθε £1 που δαπανάται δυνητική εξοικονόμηση £2
- Ισπανία: Εξάπλωση συγκροτημένων δομών παρηγορητικής φροντίδας βελτιώνει την αποδοτικότητα των πόρων κατά 60%---δηλαδή επιτυγχάνεται το ίδιο αποτέλεσμα με λιγότερες δαπάνες
- Καναδάς, Alberta: Η δημιουργία εμπειριστατωμένων δομών παρηγορητικής φροντίδας στην κοινότητα είναι ουδέτερη κόστους. Δηλαδή επιτυγχάνει βελτίωση φροντίδας χωρίς αύξηση των δαπανών.

Η πιο πρόσφατη οικονομική ανάλυση έγινε στην Αγγλία απο την RAND και την υπογράφουσα σε συνεργασία με τον Εθνικό Ελεγκτικό Οργανισμό (National Audit Office), την ανεξάρτητη υπηρεσία του

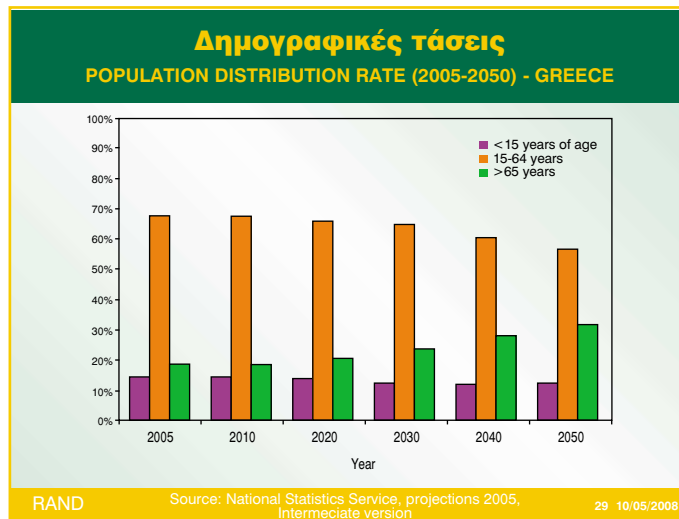
Γράφ. 4

αγγλικού κοινοβουλίου. Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνήσει το κόστος που έχει η φροντίδα των ασθενών τελικού σταδίου για το Αγγλικό ΕΣΥ και να υπολογίσει τα πιθανά οφέλη από την εξάπλωση των υπηρεσιών παρηγορητικής αγωγής για φροντίδα στην κοινότητα και στο σπίτι. Η ανάλυση των πιο πρόσφατων δεδομένων έδειξε ότι, το κόστος για την φροντίδα των 127 χιλιάδων που πεθαίνουν από καρκίνο, και μόνο για τον τελευταίο χρόνο της ζωής τους, υπολογίζεται στο £1.8 δις. Η ύπαρξη ολοκληρωμένων δομών παρηγορητικής φροντίδας έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των επείγουσων εισαγωγών, καθώς και τη μείωση του χρόνου νοσηλείας τους. Σύμφωνα με συντηρητικούς υπολογισμούς μια περαιτέρω ανάπτυξη των δομών αυτών μπορεί να εξοικονομήσει πόρους της τάξης των £42-£171 εκκατομμυρίων ετησίως, μόνο από την φροντίδα των καρκινοπαθών τελικού σταδίου. Είναι φανερό ότι η πιθανή εξοικονόμηση θα είναι μεγαλύτερη μια και δεν είναι μόνο οι πάσχοντες από καρκίνο που χρήζουν παρηγορητικής φροντίδας στα τέλη της ζωής τους. Είναι λοιπόν εντυπωσιακό ότι η εξάπλωση των δομών της Παρηγορητικής Φροντίδας μπορεί να επιτύχει και καλύτερη χρήση και αποδοτικότητα των πόρων για την υγεία, αλλά παράλληλα να εξασφαλίσει "ανώδυνα, ανεπαίσχυντα και ειρηνικά τέλη της ζωής".

Β. Συμπεράσματα Τεκμηριωμένη σχέση ή αυτονόητη;

Στην σύγχρονη εποχή της Evidence-Based Medicine, ακόμη και μια αυτονόητη σχέση πρέπει να συνοδεύεται από την τεκμηρίωσή της. Όσον αφορά στην Παρηγορητική Φροντίδα, είναι σαφές ότι υπάρχουν θετικές και συγκλίνουσες ενδείξεις τόσο για την αποτελεσματικότητά της, όσο και για τα οικονομικά οφέλη που μπορεί να προκύψουν από την εξάπλωσή της, χωρίς να παραβλέπουμε την θεμελιώδη

συμβολή της στο ανθρώπινο δικαίωμα του αξιοπρεπούς θανάτου. Τονίζεται ότι υπάρχει αδήριτη ανάγκη για εκπόνηση μελετών αυξημένης μεθοδολογικής ποιότητας, για την αναμφισβήτητη τεκμηρίωση του αυτονόητου.

Γράφ. 5

Δ. Η ελληνική πραγματικότητα

Δυστυχώς στην χώρα μας είμαστε τραγικά ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουμε ακόμα και την κορυφή του προβλήματος. Τα όποια θεσμικά βήματα που έχουν αρχίσει να γίνονται, είναι μια αρχή που επιβάλλει συνέχεια, επιμονή, σύστημα και οργάνωση. Οι δυσμενείς δημογραφικές τάσεις, η συνεχής αύξηση των δαπανών για την υγεία, χωρίς την παράλληλη βελτίωση της παρεχόμενης περίθαλψης και η καταστροφική καταιγίδα της αυξημένης νοσηρότητας των χρόνιων παθήσεων που είναι προ των πυλών, δεν επιτρέπουν εφησυχασμό και αδράνεια. Τα γραφήματα 4 & 5 δείχνουν το αναπόφευκτο. Η αύξηση των πασχόντων από χρόνιες παθήσεις θα επιφέρει μεγάλη πίεση στις δαπάνες περίθαλψης. Το ΕΣΥ με την νοσοκομειακή του έμφαση δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί και να καλύψει με επάρκεια τους ασθενείς τελικού σταδίου. Η δημιουργία συγκροτημένων (και επιστημονικά πιστοποιημένων) δομών παρηγορητικής φροντίδας είναι πια εκ των ων ουκ άνευ. Από εμάς εξαρτάται η αντιμετώπιση της επερχόμενης πρόκλησης. Επιβάλλονται όμως δράσεις που εμπίπτουν στην σφαίρα των τεκτονικών αλλαγών. Αυτές οι αλλαγές όμως προϋποθέτουν ηγετικές πρωτοβουλίες, επιμονή, στήριξη και πολιτική βούληση. Θα μπορέσουμε άραγε να προσφέρουμε και στον έλληνα ασθενή τελικού σταδίου το αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμά του, για μια αξιοπρεπή έξοδο;

Πηγή: RAND Europe report Nov. 2008. The potential cost savings of greater use of home and hospice-based end of life care in England, Evi Hatzidreou, Fragiskos Archontakis, Andrew Daly in conjunction with the National Audit Office

10^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΕΡΙΟΧΙΚΗΣ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ο απολογισμός κάθε συνεδρίου μοιάζει σαν τον απόηχο του παλιού χρόνου, όταν ο καινούριος αρχίζει. Αξίζει όμως να γυρίσει κανείς πίσω για να σκεφθεί τα λάθη και τις αδυναμίες του, αλλά και τις καλές στιγμές του. Πολύ περισσότερο στους δύσκολους καιρούς που ζούμε σήμερα πρέπει η προσπάθεια να είναι διπλή, ώστε τα συνέδρια να ανταποδίδουν ένα ουσιαστικό κοινωνικό και εκπαιδευτικό μήνυμα.

Η επιλογή της Κύπρου σηματοδοτεί το κοινωνικό μήνυμα. Οι Κύπριοι συνάδελφοι αγκάλιασαν με αγάπη και παρακολούθησαν το συνέδριο με ειλικρινές επιστημονικό ενδιαφέρον. Η οργάνωση ήταν δύσκολη, γιατί η Κύπρος παρότι βαθιά Ελληνική στην καρδιά μας, δεν παύει να είναι μια χώρα εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά εκτός Ελλάδος.

Τα καταφέραμε όμως! Πράγματι ήταν ένα συνέδριο το οποίο οι 420 συνέδριοι παρακολούθησαν στο σύνολο του, παρά τις ομορφιές της Κύπρου. Ήταν ένα συνέδριο με εξαιρετικό επιστημονικό πρόγραμμα, πρωτοπόρο σε αρκετά θέματα, αλλά και ισοζυγισμένο ως προς την κλινική πρακτική, με 7 κλινικά φροντιστήρια, που παρακολούθησαν 120 άτομα. Ήταν τέλος ένα συνέδριο που οι συνέδριοι αξιολόγησαν, όπως οφείλουμε όλοι να κάνουμε κάθε φορά, προκειμένου την επόμενη να περιμένουμε και να κάνουμε περισσότερα, από πολύ καλό έως άριστο.

Οι περισσότεροι ομιλητές ήταν νέοι με πραγματικά υψηλό επίπεδο παρουσιάσεων. Η έκπληξη όμως φέτος ήταν ο αριθμός και το επίπεδο των ανακοινώσεων. Η επιτροπή κρίσεως εργασιών παρακολούθησε όλες τις συνεδρίες και τις έκρινε ανεξάρτητα, με κοινά κριτήρια. Βραβεύθηκαν 2 εργασίες και απονεμήθηκαν 2 έπαινοι.

Στο συνέδριο αυτό δίνουμε βήμα στους νέους αλλά δεν παραλείπουμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στους δασκάλους μας. Φέτος τιμήσαμε την πρωτοπόρο, και ίσως γηραιότερη σήμερα εκπρόσωπο της πρώτης γενιάς Ανααισθησιολόγων στην Ελλάδα, κ. Μαρία Ιακωβίδου-Τούντα, για την προσφορά της στην Ανααισθησιολογία και την Περιφερειακή Ανααισθησία. Η συμμετοχή της, απαύγασμα της εμπειρίας μιας ζωής γεμάτης προσφορά, κόσμησε το συνέδριο.

Ευχαριστίες ανήκουν στην οργανωτική και κυρίως στην επιστημονική επιτροπή για την ουσιαστική συμμετοχή της στην δημιουργία και την υλοποίηση του επιστημονικού προγράμματος. Ιδιαίτερες ευχαριστίες, θα ήθελα να εκφράσω στην αντιπρόεδρο της επιτροπής κ. Ευνομία Αλεξοπούλου Βραχνού, για την άοκνη και πάντα ανυστερόβουλη προσφορά της στα επιστημονικά και οργανωτικά θέματα καθώς και στην επίτιμη πρόεδρο

του συνεδρίου Αναπλ. Καθηγήτρια κ Αθηνά Βαδαλούκα για τις πολύτιμες υποδείξεις της και την ενθουσιώδη στήριξη της σ' αυτήν την προσπάθεια. Ευχαριστώ όσες εταιρείες μας στήριξαν, παρά τις δυσκολίες να εκθέσουν εκτός Ελλάδος, καθώς και την ΕΡΑ για την άσφαξη όπως πάντα διοργάνωση και όλους τους συναδέλφους για την ενθουσιώδη συμμετοχή και στήριξη. Αγαπητοί συνάδελφοι, την εποχή της ανοιχτής πληροφόρησης και της πληθώρας συνεδρίων που συχνά απευθύνονται στο ίδιο κοινό, το συνέδριο αυτό έκλεισε φέτος τα 10 χρόνια του με έναν πραγματικά θετικό απόηχο. Η επικέντρωση του στο μέλλον είναι να επικοινωνήσει ακόμα πιο πολύ με τη νέα γενιά των ανααισθησιολόγων και να τους δώσει τη σκυτάλη. Άλλωστε αυτή είναι η βασική αποστολή των Πανεπιστημιακών δασκάλων, αλλά και η ευθύνη όλων μας.

Η Πρόεδρος του Συνεδρίου
Εριφύλη Αργύρα

Αναπλ. Καθηγήτρια Ανααισθησιολογίας, Εκπρόσωπος ESRA

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ 2009

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2009

- Κοπή Πρωτοχρονιάτικης πίττας, σε συνδυασμό με την παρακολούθηση θεατρικής παράστασης.
1 Φεβρουαρίου, 2009
- Επιστημονική συνάντηση με τίτλο: «Γνωριμία με την Παρηγορητική Φροντίδα, 7ος κύκλος».
Ξεν. «Μ.Βρετανία»
18 Φεβρουαρίου 2009, ΑΘΗΝΑ.
- Συνέντευξη Τύπου. Παρουσίαση θέσεων της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α. σε Δημοσιογράφους. Επίσημοι προσκεκλημένοι: Καθηγητής J. Varrassi (Πρόεδρος EFIC) και Καθηγητής L. Randbruch (Πρόεδρος EAPC).
Ξεν. «Μ.Βρετανία»
18 Φεβρουαρίου 2009, Αθήνα.
- Παγκόσμιο Συνέδριο του Διεθνούς Ινστιτούτου Μελέτης του Πόνου (WIP).
13-16 Μαρτίου, 2009, Ν.Υόρκη
- 11^ο συνέδριο Ευρωπαϊκής Εταιρείας Παρηγορητικής Φροντίδας (EAPC).
7-10 Μαΐου, 2009, Βιέννη
www.eapcnet.org/vienna 2009
- Algos 2009: Διεθνής συνδιάσκεψη του Παγκόσμιου Ινστιτούτου Μελέτης του Πόνου (WIP).
18-21 Ιουνίου, 2009, Μύκονος.

